

**Morozova V. State policies and strategies in the U.S. information security in the global challenges**

*This article examines the nature of U.S. policy in the field of information security. The main priorities of the state policy in the field of information security is to create a clear strategy as a means of strengthening the safety and security of the information systems of the state.*

**Keywords:** *information; information security; national security; information threats; information technology; information strategy.*

УДК 32-027.21:005.44.

**Морозова Ольга Олексіївна,**  
кандидат політичних наук, доцент кафедри методика викладання  
суспільно-політичних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова

### ГЛОБАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ПОЛІТИКИ

*В статті розглядаються сутність поняття «глобалізація», глобалізація у сфері політики. Глобалізацію можна уявити в трьох вимірах: 1) як об'єктивну тенденцію світового економічного, соціального, політичного й культурного розвитку; 2) як мету, висунуту політичним керівництвом держав світу; 3) як методологію аналізу розвитку країн і міжнародних відносин.*

**Ключові слова:** *глобалізація, держава, політика.*

Термін «глобалізація» міцно увійшов у науковий і політичний обіг, однак дослідники розуміють його по-різному. Найчастіше глобалізацію пов'язують з якісно новим рівнем інтегрованості, цілісності й взаємозалежності світу, хоча це лише частина більш складної й суперечливої картини.

Багато авторів, що присвятили праці проблемі глобалізації, вказують на неточність самого терміна. Справді, якщо й можна говорити про прагнення сучасного світу до більшої інтегрованості, то назвати цю тенденцію загальною і єдиною ніяк не можна. Деякі вчені вкрай критично ставляться до глобалізації, зазначаючи, що «чутки про глобалізацію сильно перебільшені». Крім того, викликає заперечення погляд на глобалізацію як на безальтернативний процес або принаймні провідну тенденцію. Дослідники вказують на паралельні глобалізаційні процеси: економічну й соціальну демодернізацію, культурну фрагментацію й сегментацію [4].

Фундаментом експансії світового суспільства щодо міжнародної спільноти стали як матеріальні, так і віртуальні новації, що узагальнюються у політологічному дискурсі розпливчастим і неточним словом «глобалізація». У літературі 1990-х років цей термін, на думку російського дослідника А. Батурова, у різних сполученнях використовувався на позначення щонайменше восьми основних тенденцій і явищ:

- 1) об'єктивне зростання проникності міждержавних кордонів (феномен «подолання кордонів» і «економічного громадянства»);
- 2) різке зростання обсягів та інтенсивності трансдержавних, транснаціональних перетікань капіталів, інформації, послуг і людських ресурсів;
- 3) масоване поширення західних стандартів споживання, побуту, само- і світосприймання на всі частини планети;
- 4) посилення ролі поза-, над-, транс- і просто недержавних регуляторів світової економіки й міжнародних відносин;
- 5) форсований експорт і вживлення в політичну тканину різних країн світу тих чи інших варіацій моделі демократичного державного устрою;
- 6) формування віртуального простору електронно-комунікаційного спілкування, що різко збільшує можливості для соціалізації особистості, тобто для безпосереднього

залучення індивіда (пасивно або інтерактивно), де б той не перебував, у загальносвітові інформаційні процеси [3];

7) виникнення й культивування в сфері глобальних інформаційних мереж ідеї відповідальності всіх і кожного індивіда за чужі долі, проблеми, конфлікти, стан навколишнього середовища, політичні й інші події у будь-яких, можливо, навіть невідомих людині куточках світу;

8) виникнення «ідеології глобалізації» як сукупності взаємозалежних постулатів, покликаних обґрунтувати одночасно благо й неминучість тенденцій, які «працюють» на об'єднання світу під керівництвом його цивілізованого центру, під яким так чи інакше маються на увазі США й «група семи» [1, с. 32].

Загалом глобалізацію можна уявити в трьох вимірах: 1) як об'єктивну тенденцію світового економічного, соціального, політичного й культурного розвитку; 2) як мету, висунуту політичним керівництвом держав світу; 3) як методологію аналізу розвитку країн і міжнародних відносин – і не тільки аналізу, а й вироблення стратегії на державному рівні, а також на рівні підприємств, що мають стабільні інтереси за межами національної економіки.

Як об'єктивна тенденція глобалізація відображає зростаючу взаємозалежність різних секторів світової економіки, в результаті чого розвиток і стабільність однієї національної економіки стають неможливими без розвитку й стабільності інших.

Як мета глобалізація являє собою свідому політику держав, що спрямована на зміцнення інтеграційної згуртованості світу й у підсумку призводить до виникнення єдиної світової економіки. Поки питання ставиться в такий спосіб тільки в наукових дискусіях, а не на державному рівні. Проте перед світовим співтовариством уже постає завдання виробити зважений підхід до глобалізації, створити взаємовигідні механізми управління цією тенденцією, сформулювати свої національні інтереси й зрозуміти місце своєї країни в цьому процесі.

Як методологія концепція глобалізації дає аналітикам, господарникам і політикам нову основу, що дає змогу ясніше зрозуміти, в якому напрямку розвиваються міжнародні відносини, в якому стані перебуває економіка країни або окремого підприємства, позитивні й негативні наслідки для міжнародної безпеки, економічного розвитку держави або корпорації [1, с. 50].

Простий огляд проявів глобалізації дає змогу розділити їх на матеріальні (об'єктивні) і віртуальні (маніпулятивні). До першого типу відносять все те, що стосується реального руху фінансових потоків і його забезпечення, трансферту технологій, товарів і послуг, масових міграцій, будівництва глобальних інформаційних мереж і т. ін. До другого – змістовне наповнення цих мереж, поширення певних цінностей та оціночних стандартів, формування й просування призначених міжнародній суспільній думці психологічних і політико-психологічних настанов. Очевидно, глобалізація – це не тільки те, що існує насправді, а й те, що людям пропонують думати й що вони думають про те, що відбувається та його перспективи [3].

Останнє уточнення дуже важливе. Адже, якщо матеріальні прояви глобалізації не викликають сумнівів, тому що їх щогодини підтверджує життєва практика, то низка «висновків», що формально апелюють до матеріальної сторони глобалізації, не видаються ні бездоганними, ні єдино можливими варіантами розуміння дійсності. У будь-якому разі, тією мірою, якою дозволяють судити досвід і аналіз ситуації нових держав на просторах колишнього СРСР, і зокрема України. До такого ж ефекту приводять і міркування про необхідність аналізу міжнародних відносин, виходячи за межі системного погляду на реальність.

Найбільш обговорюваними проблемами теорії глобалізації, які здаються пріоритетними для найширшого кола дослідників, є: криза й старіння держави; модернізація й вестернізація як природний результат; «демократична однополярність» як найкращий спосіб самоорганізації міжнародної структури.

Зрушення до цінностей постмодерну, зумовлене «державою загального добробуту» («welfare state»), зменшення віддачі від економічного зростання і занепад протестантської етики спровокували (згідно з Р. Інглхарт) зміну передовими індустріальними країнами своїх соціально-політичних траєкторій у двох кардинально важливих відносинах: системі цінностей й інституціональній структурі. Мова йде про уявну межу розвитку ієрархічних бюрократичних організацій, що сприяли створенню сучасного суспільства. «Бюрократична держава, дисциплінована олігархічна політична партія, складальна лінія масового виробництва, профспілка старого зразка й ієрархічна корпорація відіграли надзвичайно важливу роль у мобілізації й організації енергії мас людей; вони зробили можливими промислову революцію й сучасну державу. Але вони підійшли до поворотного пункту – з двох причин: по-перше, вони наближаються до межі своєї функціональної ефективності; а по-друге – до межі їхнього масового прийняття» [2, с. 10].

В умовах переходу розвинених західних суспільств до постмодерну в країнах Центральної і Східної Європи, й, насамперед, у СРСР, гіпертрофована бюрократія паралізувала адаптаційні та інноваційні процеси. Прояви занепаду ефективності ієрархічних, централізованих бюрократичних інститутів можна побачити на всій території індустріального суспільства. Одна причина занепаду класичних бюрократичних інститутів індустріального суспільства полягає в тому, що вони за своєю внутрішньою суттю менш ефективні в суспільствах з високими технологіями, з вузькоспеціалізованою робочою силою, ніж на перших стадіях індустріального суспільства. А інша причина у тому, що вони також стали менш прийнятними для людей у суспільстві постмодерну з їхніми цінностями, що сильно змінилися. Тобто нині суспільство, а здебільшого розвинена його частина, прагне змінити рудиментарні політичні інститути та застарілі процедури. Через це поширеними нині стають технології електронного урядування, економіка знань тощо. Поряд з цим менш розвинені країни йдуть шляхом «наздоганяючої» модернізації, коли західні моделі поведінки і суспільних норм запозичуються через апріорну впевненість в їх кращість та страх помилитися на етапі вироблення соціальних інститутів.

Можна висловити ряд положень, що підтверджують зміну ролі держави у бік її мінімізації. По-перше, потрібна чи ні держава в умовах, коли кожен громадянин окремо може безпосередньо звернутися для захисту своїх інтересів у міжнародні правозахисні, судові й інші органи – від Міжнародної амністії до Міжнародного суду. По-друге, у стабільній Західній Європі переконливо звучать слова про необхідність захищати не всесильну державу від людей, а навпаки. По-третє, наддержавні й трансдержавні суб'єкти (міжнародні фінансові інститути й ТНК) дійсно мають ресурси, які набагато перевершують можливості більшості держав. Тому їхній суверенітет, принаймні економічний, стає фіктивним. Нарешті, по-четверте, як відзначають дослідники, «звичайна» держава не здатна регулювати міжетнічні відносини, які успішніше розв'язуються в рамках наддержавних організацій. Але там, де ситуація нестабільна й небезпечна, в ідеї відмирання держави немає міцної основи, оскільки ослаблення державного управління в нестабільних суспільствах загрожує розпадом країни. Водночас низка країн, відчуваючи загрозу втратити частину державних функцій, намагаються консервувати усталені зразки політичної поведінки громадян, аби не допустити руйнування державної машини. Лише в такому разі нині можна говорити про тимчасовий опір глобалізації.

Дебати про глобалізацію набувають найбільш гострих форм тоді, коли мова заходить про долю національної держави. Ніхто не наважується прямо стверджувати, ніби зменшення ролі національної держави – краще, але за логікою дискурсу виходить, що оптимізм стосовно перспектив економічної глобалізації найчастіше поєднаний з песимістичним поглядом на майбутнє національної держави. Основною інтенцією виступає звуження компетенції національної держави.

Однак масштаби цього явища оцінюються по-різному. Можливий розгляд національних держав як посередників глобального господарства, які у світовому масштабі

функціонально уподібнюються до муніципалітетів, що підтримують необхідну інфраструктуру бізнесу [5, с. 302; 6, с. 414]. Існує й протилежна думка (прикладом якої може бути висловлювання вченого Р.Кілі), що «зростання могутності ТНК призвело до появи нової глобальної економіки, у якій національна держава не тільки втрачає свою могутність, але й стає анахронізмом» [7, с. 97]. Тож на перший план нині виходить питання, наскільки реально страждає державний суверенітет від глобалізації і чи зупиниться цей процес, чи триватиме до свого логічного завершення, тобто до перетворення національної держави в якийсь символ, присутній лише на картах адміністративного поділу світу.

У відповідях на ці питання найбільшою радикальністю позицій серед adeptів глобалізації вирізняється один з провідних фахівців у світі зі стратегії бізнесу Кенічи Омае, автор книг «Світ без кордонів» й «Кінець національної держави». Держава, думає К. Омае, перетворюється на «ностальгічну фікцію»: вона, може, й зберігає відомий політичний зміст, але повністю девальвується з погляду економіки [8, с. 12]. Автор пропонує відмовитися від «картографічних ілюзій» й погодитися із неминучістю розмивання економічних кордонів під впливом чотирьох факторів, або «чотирьох І»: інвестицій, індустрії, інформаційних технологій та індивідуального споживання.

Основні заперечення автора викликані тим, що мірилом слабкості національної держави К. Омае вважає силу транснаціонального бізнесу; із цього повинно було б випливати й зворотне: силі держави відповідає слабкість ТНК і світових ринків. Варто вказати на спірність такого підходу («або» – «або») [10, с. 28-29]. Скоріше мова повинна йти про те, що функції держави в умовах глобалізації видозмінюються: вона частково втрачає колишні функції регулятора економічного життя, але зберігає контроль над територією і населенням у питаннях, що стосуються дотримання закону, порядку, непорушності кордонів, паспортного й візового режимів, збору податків і т.ін. Прикладом цього може бути думка, висловлена М.Рогальські: «Насправді відбувається не ослаблення держав, а зміна державних функцій; держава дедалі частіше відіграє провідну роль в адаптації національної виробничої системи до вимог міжнародної конкуренції» [9, с. 15]. Отже, сама держава стає об'єктом глобалізації. Інакше кажучи, держава як артефакт політичної культури суспільства зазнає змін і трансформується. В такий спосіб відбувається формування нового типу настанов, які безпосередньо стосуються держави, – сфери державної компетенції.

#### *Література:*

1. Богатуров А. Синдром поглощения в международной политике / А. Богатуров // Pro et Contra. – 1999. – Т. 4. – № 4. – С. 28–32.
2. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества / Р. Инглхарт // Полис. – 1997. – №4. – С. 4-15.
3. Казаринова Д.Б. Глобализация: смена политических акторов и типа управления [Электронный ресурс] / Д. Б. Казаринова // Режим доступа: <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/66907>.
4. Этнос глобального мира: [составитель и редактор В. И. Толстых]. – М.: Изд. фирма «Восточная литература», 1999. – 206 с.
5. Cox R.W. Global perestroika // Approaches to World Order / R.W. Cox, T.J. Sinclair (eds.). – Cambridge, 1996. – P. 302.
6. Hirst P., Thompson G. Globalization and the Future of the Nation State / P. Hirst, G. Thompson. // Economy and Society. – 1995. – Vol. 24. – № 3. – P. 406–414.
7. Kiely R. Globalization, post-Fordism and the contemporary context of development / R. Kiely // International Sociology. – 1998. № 1. – P. 92-97.
8. Ohmae K. The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies / K. Ohmae. – L.: Free Press, 1995. – 411 p.
9. Rogalski M. Mondialisation: Presentation et remarques complementaires / M. Rogalski // Pensee. – 1997. – № 309. - P.15.

10. Sassen S. Losing Control?: Sovereignty in an Age of Globalization / S. Sassen. – N.Y., 1996. – P.28-29.

**Морозова О. А. Глобалізація в сфері політики**

*В статье рассматриваются сущность понятия «глобализация», глобализация в сфере политики. Глобализацию можно представить в трех измерениях: 1) как объективную тенденцию мирового экономического, социального, политического и культурного развития, 2) как цель, выдвинутую политическим руководством государств мира, 3) как методологию анализа развития стран и международных отношений.*

**Ключевые слова:** глобализация, государство, политика.

**Morozova O. Globalization in politics**

*The article discusses the nature concept "globalization", globalization policy. Globalization can be represented in three dimensions: 1) as an objective trend of global economic, social, political and cultural development; 2) as the goal put forward by the political leadership of the state of the world; 3) as a methodology for the analysis of development and international relations.*

**Keywords:** globalization, state, policy.

УДК 327

**Струнін Павло Анатолійович,**

*кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин  
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МІЖНАРОДНИХ  
ОРГАНІЗАЦІЙ**

*На основі дослідження процесу розбудови інформаційної політики провідних міжнародних організацій визначено специфіку та сучасні тенденції її реалізації.*

**Ключові слова:** інформація, інформаційна політика, міжнародна організація, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет.

Стрімке зростання кількості інформації в сучасному світі, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) призводить до суттєвих змін у всіх галузях суспільного буття. Кількість інформації, яка циркулює в світі, йде в розріз з індивідуальними можливостями людини щодо її засвоєння. Якість інформації та шляхи її передачі стають ключовими у формуванні нової характеристики людської цивілізації. Все це дало можливість у 2001 р. відомому італійському публіцисту Дж. Кьезу написати: «Сам собою напрашується висновок, що в сучасному суспільстві сама культура змінює зміст і суспільний статус. У ХІХ ст. і до останньої чверті ХХ ст. культура вважалася синонімом свободи і прогресу як індивіда, так і суспільства. Сьогодні ж культура перетворилася просто на одну зі сфер економіки і засіб отримання прибутку. Культура змінила своє ім'я – тепер її звуть інформація» [3, с. 258]. Таким чином, стосуючись усього суспільства, великий вплив розвиток інформаційних потоків спричиняє на діяльність міжнародних організацій. З метою популяризації власних ідей, цінностей, залучення нових членів дані актори міжнародної політики мають вибудовувати якісну інформаційну політику.

Проблеми функціонування міжнародних організацій досліджуються в роботах зарубіжних вчених: Л. Гудриха, К. Джонсона, М. Кастельса, Г. Кіннана, О. Ньюфанга, Г. Шеванье та ін. Зазначені автори аналізують цілі, структуру, напрями діяльності міжнародних організацій, їхні взаємозв'язки та відносини з іншими суб'єктами міжнародних відносин. Серед російських та українських політологів О. Городецька, Д. Зеркін, С. Кудрявцева, В. Колос, С. Ланцов, Є. Макаренко, Є. Тихомирова, П. Циганков